

ביקורת אמנות

לב למאפליה: אולה טימר קרבצ'נקו מציגה מנעד אסתטי ורגשי רחב בתערוכתה הראשונה

המתח בין חשיכה לאור בציורים של אולה טימר קרבצ'נקו מייחד אותה כאמנית. היא גם חושפת עולם פנימי עשיר, מגוון, בוגר ושלים – מפתיע בהתחשב בכך שמדובר בתערוכת ביכורים

אבי פיטשון לעקוב

07 באוקטובר 2021

בואו נתחיל בלטאטא את הרצפה עם אלה שחושבים שאולה טימר קרבצ'נקו "קיבלה תערוכה רק כי היא א"ק מ'צל של אמת". אני רוצה לראות אמן אחד שיסכים לעבור את מה שהיא עברה, לחיות את החיים שהיא חיה, בתמורה לתערוכת יחיד ראשונה בשלהי שנות ה-30 שלו. ברור שזו עסקה שאף אחד לא היה חותם עליה.

בואו נניח שהמצקצקים הנ"ל הם מיעוט וההסכמה הרחבה היא על כך שקרבצ'נקו אולי הגיעה לתודעה דרך עניין לא קשור, אבל מהרגע שזה קרה אפשר היה להבין שהיצירה שלה ראויה לתצוגה ולהכרה. אז זהו, שמבחינתי, ואני לא לבד בזה, זה תמיד היה קשור לאמנות ולא לפרשת תאיר ראדה. מה שהיה כה מצמית באותו פרק של "צל של אמת" לא היתה האפשרות שאולי הנאשם איננו הרוצח, אלא הפואטיות האפלה של האמנות של א"ק, אולה טימר קרבצ'נקו. יוצרי הסדרה עשו מעשה נואל של דמוניזציה בהפיכתם את האמנות שלה לסוג של "ראיה" – זו הרי הדעה הקדומה הפרימיטיבית ביותר על אמנות פרינג'ית מכל סוג שהוא. אפשר באותה קלות להציג את האמנות הגרוטסקית של תמה גורן, שאצרה את התערוכה יחד עם מנהל הגלריה (סליחה, "חלל פרויקטים לאמנות ופילוסופיה ללא מטרות רווח") רועי ברנד, כמעשה ידיה של רוצחת סדרתית.

"לעולם לא אעזוב את עצמי", 2019. האפלה נוכחת בבירור צילום: ללא קרדיט

זו תמיד היתה האמנות של קרבצ'נקו עצמה, לא התעלומה הבלשית ולא הצהוב, שהציתה את הדמיון

זו הנקודה שחשוב להדגיש: לא טרחתי לצפות ב"צל של אמת" לפני ששמעתי על עניין האמנות המוזכר בסדרה, ומשצפיתי, מה שהסעיר אותי היתה האמנות עצמה, העוצמה של עולם הדימויים של קרבצ'נקו. מה שמרגש ב"זאבה ששמה טחב" הוא הכוח היפהפה (והמפחיד) של כישרון ההמצאה הפואטי הזה. זו תמיד היתה האמנות עצמה, לא התעלומה הבלשית ולא הצהוב, שהציתה את הדמיון.

לטוב ולרע, אולי תופתעו לשמוע שתערוכת היחיד הראשונה של קרבצ'נקו היא תערוכה נינוחה (יחסית). ממה שניתן להקיש מהראיון איתה ועם תמה גורן בגלריה שישי היום, המוטיבציה היתה להציג את הטווח השלם של עבודתה בדיוק משום שזו תערוכת ביכורים. לפיכך התערוכה נעה על טווח זמן ועל מנעד רגשי ואסתטי רחבים יותר מהעולם האפל שמתוכו הוציאה קרבצ'נקו את עצמה בשן ועין. למה לטוב ולרע? לטוב, כי קרבצ'נקו אמנית טובה, והיצירה שלה – מוקד התערוכה הוא דיוקנאות עצמיים מתקופות שונות – מעניינת גם כשאיננה מסויטת באופיה. לרע, כי ברור שאנחנו רוצים לראות במו עינינו, ללא תיווך מסך, את העבודות האפלות שבזכותן התחלנו, ובכן, להעריץ את האמנית הזאת. העבר של קרבצ'נקו נוכח בראיונות איתה ועם האוצרים סביב התערוכה ואף מופיע בטקסט האוצרותי (אליו נידרש שוב בהמשך), וכפי שכבר ביססנו, הלב שלו איננו צהוב כלל. קרבצ'נקו אמרה כמה דברים מרתקים, שחורגים ממה שרגילים לשמוע בשיח אמנותי רדוד, [בראיון](#) אצל גואל פינטו (החל מדקה 44), שבעצמו נשמע מופתע ומבולבל למשמע דבריה: היא לא רואה באמנות שלה אקט תרפויטי כלשהו – אמירה חשובה שמערערת את הקלישאה של אמנות כמרפאה או סובלימטיבית בה מאמינים רבים – והיא מבינה ומודעת לכך שהטראומה והפצע הם לא דבר להיפטר ממנו, אלא פשוט משהו שחיים איתו ומקבלים את נוכחותו, גם ביצירה.

לפני שאתם משתכנעים שמדובר בגלגול דיסני חמוד של קרבצ'נקו, ארגיע ואציין שהצללים נוכחים בתערוכה, וזהו דווקא האיזון שלהם עם אלמנטים נוספים, כאלה המרכיבים עולם פנימי עשיר, מגוון, בוגר ושלם יותר, שיוצר מתח מסוג שאולי לא ציפינו לו, אבל הוא מרתק באותה מידה והופך את הבחירות האוצרותיות למוצדקות. ישנם פורטרטים שבהם האפלה נוכחת בבירור: רישום בשחור לבן "כמו פעם" שבו ראשה של קרבצ'נקו מוכפל לשלוש בטווח הבעות גרוטסקי ומלחיץ. או "אומרים שפילים מלטפים את נעצמות הלבנות של המתים" בו נראית האמנית ישובה, פניה מוצללים תרתי-משמע וסביבה אש לבנה, רעש לבן תרתי משמע. או הפורטרט הגדול שבו היא נראית צפה במין ריק היולי שחור. או הפורטרט שבו היא נראית מסתכלת לעצמה במראה ולנו בעיניים במבט ריק, אדיש, כשלצדה מראה עגולה ובה פניה מעווים בהבעה מפחידה ברמה של צמרמורת, איפשהו בין ייסורי ז'אן ד'ארק לפניה של אודרי הורן המתעוררת בבהלה בחלל שאופיו לא ידוע ב"טווין פיקס - החזרה". מה שיפה ומעלה את המתח זה שהפוזיציה של קרבצ'נקו אף פעם לא מובנת מאליה - בראיון הנזכר היא מתארת חשיכה כמנחמת ואור כמכאיב. מול אלה ישנו למשל הפורטרט שנבחר כ"פוסטר" של התערוכה ובו המשחק בין אור לצל מאוזן כמעט באופן סימטרי, והניצים הלבנים, שב"פילים..." משוחים בפראות, מקיפים בפורטרט המובלט כמרכזי את אחורי ראשה וגבה של קרבצ'נקו, אבל הם עדינים ו"חלשים" יותר, ונמוגים אל הרקע התכול. תכול! דיכוטומיית החושך והאור, השחור והלבן, נשברת.

Der Zorn, 2020. האגדי חוצה את הגבול למאיים צילום: ללא קרדיט

ציורים קטנים יותר בתערוכה מרחיבים עוד את ספקטרום ההתוודעות שלנו עם קרבצ'נקו. חלקם איורי פנטזיה יפים, שאם הבנתי נכון מיועדים לספר לילדים, שביניהם, אם מביטים בתשומת לב, רגעים שבהם האגדי חוצה את הגבול למאיים (כפי שקורה רבות בעולם האגדות); למשל בציור קטנטן ובו עבים מתקדרים (או אולי עשן שחור) מקיפים נקודת אור לבן, זרחני. זהו ציור פיצוי ונחבא אל הכלים שבו גם

השחור וגם הלבן מאיימים. הכפילות הזאת היא סוד הכוח של היצירה של קרבצ'נקו. לא כל הציורים יוצאים מגדר הרגיל ועותקי נשימה. אבל יש לזכור שזהו הצעד הראשון בלבד של קרבצ'נקו בעולם האמנות ה"אמיתי", והוא בהחלט מעורר רצון לראות המשך.

"הסהרון", 2020. צילום: ללא קרדיט

חלק מהציורים הקטנים מונחים בצורה מוזרה, למשל על מדפי הספרים המוצעים למכירה בחלל. זו בחירה רעה שמפגינה זלזול בעבודות. אני לא יודע מי קיבל את ההחלטה הזו. אינטואיטיבית קשה לי להאמין שאוצרת שהיא ציירת בעצמה, ונקודתית גורן שיצירתה אלימה אך גם אלגנטית ומוקפדת, היתה עושה זאת, אבל אין לי דרך לדעת בוודאות. העניין הוא שאחרי שאני מבחין בצרימה הזו, אני מבחין בצרימות נוספות: אם התערוכה נאצרה במשותף, מדוע הטקסט האוצרותי נכתב על ידי ברנד בלבד? אולי לא הייתי נדרש לזה אלמלא היה מדובר בטקסט מביך ומייגע, שחלקו הראשון נקרא כשיעורי בית בתולדות האמנות בנושא "האחר באמנות", אמצעו הוא מאמץ — אולי נכון בבסיסו אך מנוסח באורח מיוזע, מפותל, מסורבל ומלא סתירות — לחבר את תולדות האחרות באמנות ליצירה של קרבצ'נקו עצמה. למשל: אם אמנות אוטסיידרית מבטאת בין השאר תשוקה אוניברסלית לתקשורת כדברי ברנד, מה מבדיל אותה מאמנות באשר היא? לא חסרות טענות מקושקשות נוספות בטקסט.

ללא כותרת, 2020. צילום: ללא קרדיט

כשסוף סוף מגיע ברנד אל קרבצ'נקו, הוא מתעכב ארוכות על "תקציר הפרקים הקודמים", כלומר על הסיפור שכולנו מכירים היטב מהתקשורת. מעט מדי נכתב על התערוכה עצמה וגם המעט הזה מתובל בקלישאות ואיך לא, ניימדורפינג. מדוע לא שיתף ברנד את גורן בניסוח הטקסט האוצרותי? מדוע שיח הגלריה היחיד שבו היתה אמורה להשתתף גורן נעלם מרשימת האירועים באתר, ונותרו שני אחרים, אחד מהם בעל ניחוח חגיגי בהשתתפות ברנד, קרבצ'נקו ורותי דירקטור? והאם נהוג שחלל שמציג עצמו כנטול מטרות רווח מוכר עבודות בסכומים שמגיעים לחמש ספרות (רוב הפורטרטים

המרכזיים כבר נמכרו)? אני יכול רק לשער שכן. זה נהדר שקרבצ'נקו רואה פרי לעמלה. חבל רק על חוסר האיזון המתבטא ב(אי) נראות התמונה של גורן בהתנהלות של הגלריה. מקווה שמשכורתה פיצתה על כך.

אולה טימר קרבצ'נקו, תערוכת יחיד. אוצרים: רועי ברנד, תמה גורן. פרטר חלל פרויקטים לאמנות ופילוסופיה ללא מטרות רווח (פרישמן 37 תל אביב). ד', ה' 11:00-18:00; ו', שבת 11:00-14:00. או בתיאום מראש parterreprojects@gmail.com. עד 4.12

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

+ אמנות

+ תערוכה

+ תאיר ראדה

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ

אמנות

אחרי שנרדפה בידי מדינה שלמה, אולה קרבצ'נקו יוצאת מהטראומה עם תערוכה חדשה

אולה טימר קרבצ'נקו (מימין) ותמה גורן. שונות ודומות צילום: חנן אסור

שש שנים נדרשו לאולה טימר קרבצ'נקו כדי להסיר את הכתם שדבק בה בפרשת רצח תאיר ראדה. אחרי השנים הקשות האלה היא חוזרת לעין הציבורית עם תערוכת יחיד ראשונה ומצליחה, ויחד עם האוצרת, האמנית תמה גורן, מגוללת את סיפור האפלה שאפפה את חייה

לעקוב

גילי איזיקוביץ

07 באוקטובר 2021

עבודה גדולה וכה מושכת את העין עם הכניסה אל חלל התערוכה. זהו ציור שמן ובו אשה המתגלה מתוך אפלה. במבט ראשון רחוק לא ברור מצבה של האשה המוקפת צללים חומים-שחורים. האם היא עומדת או שוכבת? רק חלקים מוארים בודדים מתגלים בגופה. כפות הידיים המונחות במרכז הגוף. כיפת בטן עגולה עירומה. פניה ושיערה הנמשך מהם ומתמזג ברקע הכהה. מה לחשוב מול המראה הזה? האם האשה נבלעת, נלקחת אל המעבה האפל, או צפה במים טובים? האם האפלה לוכדת אותה או מערסלת אותה כברחם גדול? עיניה של

האשה עצומות וכשמתקרבים ברור שהבעה של שלוה מוחלטת נוהרת מהפנים. מה שמרחוק נראה כמעט כנחלץ מלפיתה כהה, מתברר מקרוב חם ורך ומלטף, כאילו היו המים האפלים פרוות דוב סמיכה. נעים בעלטה הזו, למרות שהאור בה מועט. אולי דווקא משום כך.

אולה טימר קרבצ'נקו, האמנית שציירה בתמונה את עצמה, חיה טוב יותר בחושך. "בשבילי, השחור הוא לא אימה, עבורי הלבן הוא המפחיד", קרבצ'נקו מסבירה. "בשחור ובכה יש משהו מנחם, שם אף אחד לא מוצא אותי, לא מחפש אותי. בשבילי הלבן, האור, החשיפה, היא משהו מכאיב. הלבן הוא עצם חשופה ומוח לבן שמחוק מתרופות וזאת החשיפה בשמש שהעור שלי נשרף. האור הוא משהו כואב. יש ציור בתערוכה, אני יושבת בו בשמלה שחורה וסביבי אש לבנה. קראתי לו 'אומרים שפילים מלטפים את העצמות הלבנות של המתים'. לפילים יש טקס אבלות שבו הם מלטפים את עצמות בני המשפחה שלהם. זה משהו שחדר אלי לעומק. זו הסימבוליות אצלי של השחור והלבן. כשאני מציירת את עצמי, חצי פנים מוחשכות. זה קורה באופן אוטומטי כמעט, אני מוחקת, או מטשטשת, או מחשיכה אותן. פשוט מורידה חצי פנים. אני חושבת שזה ניסיון לשמור על עצמי".

תערוכת היחיד הראשונה של אולה טימר קרבצ'נקו, שנפתחה ביום שישי שעבר (ראו [ביקורת](#)), היא אולי צעד ברור לכיוון פרק חדש בחייה, אבל הרגלים ישנים, למשל הצורך לשמור חזק על עצמה, נוטים להיעלם לאט. אחרי הכל, לקרבצ'נקו, שהיתה ידועה כא"ק ושמה נכרך בפרשת הרצח של [תאיר ראדה](#), ניסיון חיים עשיר באנשים ואירועים ותהפוכות גורל שעלולים לפגוע בה וחיים שלמים שלא חיתה כמתוכנן בגללם. כל עניין העלטה והאור נעשה ברור בהתחשב בהם, מחלץ ממנה לא רק העדפות אמנותיות אלא גם אמת שקשה לשמוע.

אולה טימר קרבצ'נקו (משמאל) ותמה גורן. המהות לא השתנתה צילום: חנן אסור

בשבילי השחור הוא לא אימה, עבורי הלבן הוא המפחיד. בשחור ובכה יש משהו מנחם, שם אף אחד לא מוצא אותי, לא מחפש אותי. בשבילי הלבן, האור, החשיפה, היא משהו מכאיב" אולה טימר קרבצ'נקו

"אני סומנתי באות קין. מה שנעשה לי, או נאמר עלי, זאת מעולם לא הייתי אני. בחיים שלי, מעולם לא הרגשתי את מה שקראו לי ואת השמות שנתנו לי, והתערוכה הזאת, העבודה שלי כאמנית, זה לא שאני תובעת עכשיו מחדש או מנצחת את א"ק והשנים הקשות. הם שם! הם תמיד יהיו שם! אבל המהות שלי לא השתנתה. הסביבה היא מי ששינתה את ההתייחסות שלה כלפי. מי שראו את 'צל של אמת' שינו את ההשקפה שלהם כלפי. אלו שראו את 'צל כבד' שינו את עצמם כלפי. אני לא השתניתי אף פעם. בסופה הזאת שבה הייתי, הייתי מוכרחה להיאחז בעצמי חזק ולא לעזוב ולאהוב את מי שאני, כדי שזה לא יסחף אותי. היה מחול שדים סביבי. היה מרדף אחרי ולא היה כמעט מי שלא השתתף בחגיגת השיכורים הזאת. אבל הדבר הכי נורא לבן אדם זה להיות תקוע וממורמר. נכון שאני חוויתי את החבילה השלמה, אבל קשיים יש לכולם. לצאת מזה וההזדמנות לתקן ולהיות שמחה בחיים שלי, להתעורר בבוקר בציפייה ליום הזה ולמחר, זה הדבר הכי טוב שיש ואני שם היום. זה מה שאני חווה היום".

בן זוג מתעלל

קשה היה להחמיץ את ההתרגשות על פניה במשך אירוע הפתיחה הצנוע בחלל הפרויקטים לאמנות פרטר בתל אביב, שבה היא מציגה את תערוכת היחיד שלה עד סוף דצמבר. קרבצ'נקו עמדה המומה מעט, אם כי לא לבדה. התערוכה היא שיתוף פעולה ופרי מאמץ משותף שלה ושל האמנית תמה גורן, שזו הפעם הראשונה שהיא אוצרת תערוכה לאמנית אחרת. ואף ששתי הנשים אינן דומות, לא במראן החיצוני ולא באופי העבודות שהן יוצרות, ברור שקשר עמוק מבוסס ביניהן, יחסים של חניכה וליווי וגם נדיבות גדולה שגורן

מתנהלת בה ביחס לקרבצ'נקו. יומיים לאחר פתיחת התערוכה כבר נמכרו תשעה מהדיוקנאות המרכזיים המוצגים בה; כמעט כולם.

כמו כל עניין בסיפור הסבוך הזה, גם כאן קשה להפריד את הנסיבות מהאמנות ואת הפרשה שהפכה את קרבצ'נקו לדמות מוכרת, מהיצירה. אולי גם אין טעם. שתיהן, כך נדמה, מתקשות לעשות זאת בעצמן. כמה ימים קודם לכן, בביתה של גורן בתל אביב, הן יושבות נינוחות באותו צד של שולחן אוכל רחב ידיים, מכוסה מפת כותנה צחורה, מואר בזכות חלון גדול. על הקירות תלויות עבודות של גורן, אמנית שסגנונה העכשווי מתפרץ וישיר, עתיר דימויים מיניים, בין אם הם מצוירים בצבעים עזים או רקומים על מטפחות לבנות. כמה כאלו מונחות בביתה לצד צלחות נוי עתיקות מעוטרות שושנים. גורן, בת 43, תמירה ודקה ומרשימה, היא אמנית ש-12 שנות יצירה והצגה בתערוכות יחיד מאחוריה. קרבצ'נקו, שבעיניה הירוקות הגדולות שפוכה תמיד הבעה חולמנית ושיערה הבהיר הדק ממסגר את פניה, צעירה ממנה בחמש שנים, אבל רחוקה עדיין מעשייה ממשית.

הקשר ביניהן נוצר הודות לפייסבוק והתחיל מהסיפור של אולה, "שאותו הכרתי", אומרת גורן, "הרבה לפני שהכרתי אותה אישית". זה קרה לפני כמה שנים ובזכות עו"ד דניאל חקלאי, אחד משני עורכי דינה של קרבצ'נקו (השני הוא תומר שוורץ), שהוא גם חבר קרוב של גורן וסיפר לה על קרבצ'נקו. ב-2017, אז דיברו עליה, היתה קרבצ'נקו ידועה עדיין בעיקר בכינוי א"ק, ראשי התיבות של שמה, שנחקקו בזיכרון הציבורי בשנה שקדמה לאותה השיחה.

אולה טימר קרבצ'נקו, "להתראות", 2018

במארס 2016 שודרה בהוט 8 הסדרה "צל של אמת", שיצרו ארי פינס, יותם גנדלמן ומיקה תימור ועסקה ברצח תאיר ראדה. הסדרה היתה להצלחה אדירה. על פי נתוני הוט, מיליונים צפו בה, ולא מעט הודות לפרק הרביעי שלה, הסנסציוני, שהציע תיאוריה חדשה לפתרון התעלומה. אדם שהזדהה בפרק בראשי התיבות א"ח העיד כי פנה למשטרה וסיפר על זוגתו לשעבר, צעירה הלוקה בנפשה ששמה א"ק, שהתוודתה בפניו שהיא זו שתיכננה ורצחה את ראדה, שנים קודם

לכן. עדותו והפרטים שמסר בפרק (ונתמכו לכאורה בעדות נוספת של אשה שסיפרה כי שמעה מאשה אחרת, חוסה בבית החולים שבו אושפזה קרבצ'נקו, שהתאבדה בינתיים, פרטים דומים) השתלבו לכאורה כחלק החסר בפאזל, מגמה שעוד לובתה - ומלובה עדיין - על ידי ירום הלוי, עורך דינו של הנאשם ברצח, [רומן זדורוב](#). זאת, אף שחקירה יסודית התנהלה נגדה והמדינה קבעה כי עדות בן זוגה היתה עלילת שווא מטעמי נקמה. לבסוף, באיחור של שנים, הפרקליטות גם סגרה את התיק נגדה אחרי שקרבצ'נקו נוקתה מכל חשד.

בן הזוג, [אדיר חבני](#), ששמו הותר בינתיים לפרסום, התעלל בקרבצ'נקו. על פי הודאותיו במשטרה, הוא נהג להכות ולהשפיל אותה ואנס אותה באכזריות. קרבצ'נקו, שפגשה אותו לפני שמלאו לה 20 והיתה זוגתו תשע שנים, נפרדה ממנו ומאותו הרגע ספגה איומים וקללות. הוא פירסם קלטות מין שלה והטיח בה שיהרוס את חייה. אלא שבאותה העת נדמה היה שכמעט איש אינו מתעניין בפרטים. כל דבר באותו הפרק, מהתנהלות המשטרה ועד האיורים של קרבצ'נקו שהוצגו בו, תמך לכאורה באשמתה. העובדה שהיתה ניצולת כת ואחריה יצאה חיה אך בקושי מהזוגיות עם חבני; העובדה שסבלה מסכיזופרניה ומצבה הנפשי אחרי הפרידה ממנו ומה שעולל לה הביא אותה לאשפוז של שלוש שנים בבית חולים לבריאות הנפש; העובדה שעשתה צעדים מהוססים, ראשונים, להגשמה עצמית, להתאוששות ולמציאת מקום בעולם עבור עצמה; כל אלה לא עמדו לזכותה.

בזמן שבו למדה גורן על א"ק היתה אולה בעין הסערה. "כש'צל של אמת' יצאה התחלתי שנה שנייה בלימודי אמנות במכללת תל חי, לימודי תעודה של שלוש שנים, שקיבלתי הודות למלגה מביטוח לאומי אחרי שחרור שלי מבית החולים", מספרת קרבצ'נקו. "הייתי אחרי אשפוז של שלוש שנים וברגע שיצאתי נכנסתי למסגרת לימודים, עבדתי קשה מאוד על מתמטיקה ואנגלית והוצאתי ציונים גבוהים בשביל לקבל מלגה. קיבלתי אותה והתחלתי ללמוד בתל חי. בשנה השנייה פרצה הסדרה", היא אומרת, כמו פרצה מלחמה, וממלמלת "וכל השיגעון שהיה שייך לזה. היה לי עוד אשפוז שיצאתי ממנו מהר,

אבל כל השנתיים האלה שלמדתי בתל חי עד שסיימתי את הלימודים בשני אותות הצטיינות, הייתי במצב נפשי מאוד מעניין".

בחודש הראשון המכללה נכנסה לזעזוע. היו הפגנות נגדי ובכיתה שלי הסטודנטים רצו להעיף אותי. היו משמרות של גברים עם אלות ומקלות שהלכו לי מתחת לבית כדי לשמור על השכונה מפני" אולה טימר קרבצ'נקו

מה זה אומר?

"בחודש הראשון המכללה נכנסה לזעזוע. היו הפגנות נגדי ובכיתה שלי הסטודנטים רצו להעיף אותי. היו מי שרצו להעיף אותי גם מאיפה שגרתי והיו משמרות של גברים עם אלות ומקלות שהלכו לי מתחת לבית כדי לשמור על השכונה מפני. באקדמיה אף אחד לא ידע איך לאכול את זה. לא הסתכלו עלי. לא ישבו לידי. גם אני לא ידעתי איך לאכול את זה ואיך להתייחס. הם פחדו ואני פחדתי מהם, אבל המשכתי לבוא יום יום גם כשהכיתה היתה ריקה, כי הסטודנטים האחרים לא הסכימו לבוא", היא מחמיצה חיוך. "כשהייתי בתל חי ו'צל של אמת' התחילה, חלק ממנגנון ההישרדות הפנימי שלי היה להיכנס לפסיכוזה. זה הציל אותי גם בעבר מדברים קשים. הפסיכוזה לא מנתקת אותי לגמרי מהמציאות אבל היא כמו שמיכה עבה שממסכת את המציאות ומטשטשת. במקום להתעסק במה שאנשים אמרו עלי, התעסקתי בעצמי ובעולם הפנימי שלי שקם לתחייה וציירת".

גורן: "חלק מהעבודות האלו תלויות בתערוכה וחשוב לי לומר שבהיכרות שלי עם אולה, אני מרגישה דווקא את החוזק והאיתנות שלה. היא יותר שפויה מהרבה מאוד אנשים שפויים לכאורה ממנה. ומי שאני מכירה היא אשה מלאה באמפתיה, ברגישות ובשפיות שאין בהרבה אנשים".

קרבצ'נקו: "אני מקבלת את מי שאני וחיה בזכות זה עם העולם בשלום ויכולה ליצור, לצייר. כל חוקי החברה, כל מה שאנחנו מכירים סביבנו הוא קצת לא שפוי. אני אומרת את זה כי אני ראיתי את המסיכה, את

כל העמדת הפנים, את כל מה שאנחנו הופכים את עצמנו להיות, יורדת. ראיתי את העולם בתקופה הזאת בצורה עירומה מאוד, בלי ההגנות. גם אני הייתי אז, בתקופה הזאת, אדם עירום מאוד ובלי שום הגנות. יצרתי הרבה מאוד עבודות בזמן הזה, כשהעולם שסביבי הפשיט את עצמו ממסיכות חברתיות. הכל ירד: העמדת הפנים ש'אנחנו טובים, אנחנו מבינים'. העולם סביבי השתגע. ברגע שיש פחד, האמת על מי שעומד מולך מתגלה".

היה פחד ממך שהביא את הסביבה להתפשט ממסיכות?

"כן. אני חייבת להגיד שהמכללה הכילה את כל זה ושמרה עלי, גם כשהסטודנטים שלמדו איתי הפסיקו להגיע. אני לא כל כך רוצה לדבר על 'צל של אמת', אבל יש את המסית ויש את ההמון המוסת ושניהם פנים של דבר דומה. התוצאה בשטח שאני חווה כאדם, דומה. מבחינתי ראיתי את האדם במצב מופשט ממסיכות וגם את עצמי ראיתי במצב הזה, שהמסיכות שלי וכל מה שעוזר לך להיטמע בחברה ולהיות חלק ממנה, חלק אהוד או לפחות מקובל, נעלם. הניואנסים דקים וקשה לתפוש אותם, מתי אדם נהיה מנוודה ומה באמת משוגע ומה לא, איפה באמת האפלה. אני אוהבת להתעסק בנפש האדם. אני עושה את זה מתוך עצמי ומתוך התבוננות עצמית, אבל אני יודעת שזה מדבר גם על הרבה אנשים אחרים. הציורים שלי בשנים האחרונות, בפורטרטים, יש בהם הניסיון לתפוס את המקום העירום הזה. כשאנחנו ללא מסיכות".

קדושה וגיהנום

היא בת 38, נולדה באודסה להורים שהיו שניהם אמנים ונפגשו באקדמיה לאמנות. אביה היה נוצרי ואמה יהודייה מצד האם ומוסלמית מצד האב. הם היו צעירים מאוד: כשהיו בני 18 נולדה אחותה הגדולה ושנתיים אחר נולדה גם אולה. שלוש שנים לאחר מכן מת אביה ובשעה שאמה ניסתה ללמוד ולפרנס, גדלה אולה אצל סבתה היהודייה. אחר כך, כשהיתה בת שבע, עלו לישראל והתיישבו בצפון, יחידה משפחתית שנאבקה לשרוד במדינה זרה, אבל כל מה שהקיף אותה בילדותה, דימויים, מיתוסים ודת, נצרב בה. הסמליות

של מריה הקדושה. האיקונות. כולם התערבבו ומתערבבים עדיין, בין חוויות החיים שחוותה ודרכי הייסורים למה שתעלה על הקנבס. חלקם נוכחים מאוד בעבודות התלויות בגלריה.

"יש לי הרבה דיבור עם הנצרות ומריה היא עניין שעוקב אחרי ולא רק באמנות", היא מספרת. "הסמליות שבה את גדלה נשארת איתך כל החיים, ואני, מגיל מאוד צעיר, מציירת בצבעי שמן. הסמליות הזאת הידהדה לעולם הפנימי שלי והרבה מאוד התעסקתי עם מריה. קדושה וגיהנום, בעולם הפנימי שלי יש הרבה דימויים שנעים בקיצוניות גדולה והקטבים האלה מתבלבלים ביניהם".

גורן: "יש איקוניות בעבודות שלך. יכולתי לזהות את זה בפורטרטים. את כמעט שמה את עצמך כמריה, דמות של מושיעה-מעונה. מושיעה-קורבן".

קרבצ'נקו: "יש מי שיקראו לזה מחשבות שווא אבל במחשבה שלי על החיים ככה ראיתי את עצמי. אחת שנושאת את צלב ההוקעה. שעיר לעזאזל. הלב שלי היה נקי, אבל הסביבה לא חשבה ככה".

שש שנים נדרשו כדי להסיר את הכתם ונדמה שדעת הקהל השתנתה ובחדות. במארס השנה שידר תאגיד כאן את "צל כבד", סרטו של הבמאי עידו הר, שמביא את גרסתה של קרבצ'נקו. זו היתה הפעם הראשונה שבה נחשפה בזהותה השלמה וסיפרה את סיפורה, מה שקרה בחייה לפני ש"צל של אמת" שודרה, ואחריה. קשה היה שלא לחוש חמלה וזעזוע על מה שנעשה לה.

אולה טימר קרבצ'נקו, "אביב", 2021

הר הציג בסרטו רדיפה מחליאה שהיתה מנת חלקה של קרבצ'נקו. דברי שטנה ליוו אותה במשך שנים ואיימו על שלומה, הנפשי והפיזי. החשש הזה מוסיף ללוות אותה. בפתיחת התערוכה, למשל, הוצב מאבטח שנדרש להשגיח שקרבצ'נקו אינה מאוימת מידי איש.

עידו הר פנה לקרבצ'נקו כבר לפני שנים, זמן לא רב אחרי שידור "צל של אמת". בעברו עבד בבית חולים לחולי נפש ועם בני נוער מתמודדי נפש ואת העניין שלו בה הוא תולה בתחושת העוול שהתעוררה בו.

"הרבה שנים זה מעסיק אותי, החיבור הבעייתי בעיני בין מחלות נפש לבין פשע ואלימות. זה מקום שאפשר קולנועית לפתור ככה, אדם משוגע. יש מלא סדרות וסרטים שבהם זה בולט. כשראיתי את זה, זה הטריף אותי. נפגשתי איתה. זה היה אחרי אשפוז נוסף שקרה אחרי שידור הסדרה. נורא רציתי להשמיע קול אחר, אבל אולה היתה במצב לא טוב".

לפני שנתיים, סביב שאלת המשפט החוזר של זדורוב, התחדש הקשר. "מעבר להתעללות הפיזית, הנפשית והמינית שאולה חוותה, היא חוותה התעללות מהתקשורת. היו עיתונאים רציניים שהתייחסו בצורה אחראית אבל היו הרבה שלא. חלק מהמוטיבציות בסרט הזה היו מחשבה על חשבון נפש שצריך להיעשות".

הוא ממשיך לתעד את קרבצ'נקו גם כיום וקשה היה לפספס אותו ואת המצלמה בפתיחת התערוכה. המטרה, הוא אומר, היא סרט נוסף. "בסרט הקודם אולה היתה אותה בחורה שבורה ופצועה, פתאום היא אשה שמצליחה לאסוף את השברים ויוצאת להילחם בגורמים שפגעו בה. היא יוצאת למאבקים חשובים ויהיה בסרט גם כל הסיפור של המשפט החוזר של זדורוב. גם בערוץ 8 עושים סרט המשך וגם הוא, לפי מה שפורסם, ממשיך לעסוק גם באולה. חשוב לי לתעד את כל מה שקורה ולתת את נקודת המבט שלה. הסיפור הזה הוא נדיר ומרכז נושאים חשובים שקשורים לנפש, לכל העניין של מערכת המשפט וכמובן פגיעה מינית ונשים שחוות פגיעה מינית".

בזמן שחלף, ותחת כובד צלב ההוקעה, ניסתה קרבצ'נקו להמשיך בחייה. היא נדדה בין ישראל, אוקראינה וגרמניה, שוהה כמה חודשים בכל שנה בכפר בפאתי אודסה, לצד סבתה. בפנים גלויות סיפרה על הקלות שבה הפכה לנאשמת, אחרי שגרסת האנס המתעלל שלה, שהופרכה כבר, קיבלה אחיזה מחודשת בתודעת הציבור.

בהיכרות שלי עם אולה, אני מרגישה דווקא את החוזק והאיתנות שלה. היא יותר שפויה מהרבה מאוד אנשים שפויים לכאורה ממנה. היא אשה

מלאה באמפתיה, ברגישות ובשפיות שאין בהרבה

אמנים

"עקבתי במשך השנים אחרי מה שהיא עושה, ואז יצא הסרט של עידו הר", מספרת גורן. "ראיתי אותו ותוך כדי שצפיתי בו הלב שלי יצא לאולה. הרגשתי הזדהות. כשראיתי אותה מדברת ואת הפנים היפות שלה, התעורר בי רצון עז לעשות בשבילה משהו. הרגשתי שאני חייבת להושיט לה יד. כתבתי פוסט בפייסבוק, שהגיע הזמן שמישהו ירים את הכפפה וייקח על עצמו להציג לאולה תערוכת יחיד. היא כל כך מוכשרת. לעומת הדרך המניפולטיבית שבה 'צל של אמת' הציגו את האמנות שלה, כעדות למשהו, כמשהו שמשמש נגדה, עידו הר הביא המון מהאמנות שלה לסרט, עשרות עבודות. זה היה תיקון. הפוסט הזה הביא לכמה פניות אלי ואחת מהן היתה של רועי ברנד (בעלי החלל פרטר, שהשתתף באצירת התערוכה; ג"א). הוא סיפר שהוא פתח מקום והציע שאני אאצור תערוכה ונציג את העבודות של אולה".

קרבצ'נקו, שעד לאותו רגע כבר קיבלה הצעות שונות, הסכימה. "היתה לי הרגשה, אינסטינקט פנימי, והיה לי ברור שזה זה. העבודות שלנו על פניו שונות מאוד וגם האופן שבו אנחנו עוסקות בדברים: תמה חשופה מאוד ואני מאוד נסתרת, אבל יש בינינו גם דומה. בתור בני אדם אנחנו דומות ושונות. תמה מוחצנת ואני מופנמת, אבל יש חיבור ועניין ורציתי שתמה תלווה אותי".

מאותו הרגע, נדמה שהכל התעורר בקרבצ'נקו וסביבה - ובעוצמה. היא עובדת על ספר ילדים שאותו היא גם מאירת, ביחד עם העורכת שהם סמיט, וכותבת גם ספר למבוגרים על חייה, שאותו כבר כתבה והשליכה כמה פעמים. היא מנסה, כך היא מספרת, שלא לכתוב בדיעבד, אלא "להיכנס לזיכרונות שאני לפעמים מדחיקה ולכתוב אותם כדי שהקורא יחוה אותם כמו שאני חוויתי. כשעברו עלי דברים קשים שעוד לא הבנתי, כשהייתי מטומטמת ולא הבנתי שום דבר מהחיים".

וכמובן, לאורך כל התקופה היתה גם העבודה המשותפת עם גורן וברנד. נדמה שסמלי במיוחד לגלות שאחת ההחלטות האמנותיות שעשו השתיים היתה להתמקד במידה רבה בדיוקנאות עצמיים. התערוכה של קרבצ'נקו אולי אינה גדולה או מקיפה עבודות רבות, אבל מכל עברי הגלריה מתבוננות בקהל הצופים עיניה, שונות בכל פעם, מגלות רבדים של הנפש, סמלים וסימנים. בכמה מהם נהרה נראית בפניה, כמו פני קדושה. באחרים טשטוש ועלטה מטרידים.

"כשהיא עומדת מול הראי ומציירת ואת מתבוננת בתמונה, יש הרגשה של מבט חוזר. היא מסתכלת בך בחזרה", מעירה גורן. "הצבנו את העבודות כך שהעיניים הן בגובה העיניים ואת מרגישה שהיא מסתכלת אל תוכך. התערוכה לא מנותקת מאולה עצמה. כשאני מציגה, אנשים מופתעים מהחזות החיצונית שלי לעומת העבודות שלי. כמעט אין קשר וזה חלק ממה שהופך את זה למעניין. העבודות הלא אסתטיות עם האסתטיקה שלי. אולה היא אחרת, מה שאת רואה זאת היצירה שלה. זאת התערוכה שבה מכירים אותה לעולם האמנות. לא נתנו שם לתערוכה, השם הוא 'אולה קרבצ'נקו תערוכת יחיד' וזאת התחלה של משהו שהיא תצטרך לעשות מכאן והלאה לאורך שנים".

למה את מציירת פורטרטים, אולה?

"כי זה נמצא כל הזמן מולי. אני נמצאת הרבה בבית, אני לא אדם חברותי שיוצא הרבה. אני בבית ולפעמים זה אני והמראה. יש תאורות מסוימות וסיטואציות מסוימות שאני קולטת את עצמי במראה ונוצרת בי תחושה כלשהי. זה לא בגלל הפנים שלי, זה קורה גם עם אנשים אחרים שמעוררים בי תחושה, בגלל המראה שלהם, הדרך שבה הם נוגעים בסביבה, אור או אפלה או רגש מסוים שהם יוצרים בי. אני לא מציירת נופים. מציירת טבע דומם רק בשביל האימון. פנים אנושיות מעניינות אותי".

מה היה חשוב לך שיהיה תלוי בתערוכה?

קרבצ'נקו צוחקת: "עבודות טובות. אני לא מציירת פוליטיקה, לא מתעסקת במצב חברתי. אני עוסקת בי ובנפש".

המחשבה המקדימה שלי היתה שהתערוכה מסמלת שנים קשות והזדמנויות חדשות ואולי לכן הדחף שלך יהיה להציג מה שהיה. אני מדברת איתך ומבינה שמה שהיה בעבר היה איום אבל הוא לא מגדיר אותך.

"זה לא מגדיר אותי. גם מחלת הנפש לא מגדירה אותי. אני אמנית. נולדתי עם עיפרון ביד. תמיד הייתי אמנית. פשוט נפלתי לגלגול של חוויות מנתקות. קשה להגדיר אדם וקל להדביק הגדרה, להיתפס להגדרה. אולי בלתי אפשרי להגדיר באמת".

גורן: "אני מרגישה שהתפקיד שלי הוא לקחת את הסיפור ההוא, שהיה חלק מהחיים של אולה, לקחת אותו ולשים אותו בהקשר. הוא לא הדבר עצמו, הוא לא אולה, אולה היא עוד הרבה דברים ולא סנסציה של כמה שנים. היא תמיד תהיה שם ברקע, אבל הייתי רוצה שאולה תהיה מוכרת בזכות האמנות שלה. שהדבר שהיה לא יגדיר אותה".

קרבצ'נקו: "העבודות שנבחרו לתערוכה נעשו בתקופות שונות בחיים שלי. חלקן נעשו ונתלשו, חלקן יחידות ולא בסדרה, חלקן כרעיון שצץ ולא פותח מספיק, חלקן מפרויקט הגמר, שכן היה מסגרת לשבת בה ולחשוב ולעבוד בצורה עמוקה יותר. כל התקופה כולה היתה מאוד כאוטית. רק בגיל 30 או 31 נהייתה לי ההזדמנות להתחיל לעסוק באמנות. עד אז החיים שלי היו בבלגן וכאוס נוראי. הסיפור ידוע, החיים שלי היו תחת אלימות קשה ומכות והעבר שלי עשיר בחוויות בצד הקשה של האנושות. אני חוויתי אלימות איומה ולפני זה הייתי בכת. בגיל צעיר חוויתי את המניפולטיביות של מישהו אחר עלי, גזל, השתלטות, שטיפת מוח. אחרי הכת הכרתי את א"ח. הכת התפרקה, כולנו נשלחנו בחזרה, אני פשוט עברתי לפסיכופת הבא ממש באופן אוטומטי. הוא קיבל אותי על מגש של כסף, מוכנה, שטופת מוח ואבודה בעולם, כבר ממילא נותנת כל משכורת שהיתה לי למאסטר וזה היה קל מאוד בשבילו. העתק-הדבק. אני מרגישה שאני בת 400 מבחינת חוויות החיים ומה שעברתי. רק לפני כמה שנים נפתחה בפני ההזדמנות להעמיק ולעסוק במה שנולדתי לעשות. איבדתי יותר

מעשור לכל הצרות וחזרתי חזרה לעסוק באמנות. גם אז הייתי צריכה לברוח ולהסתובב באירופה. חלק מהעבודות יצרתי שם והן נשארו שם. לא יכולתי להביא אותן איתי. התפרנסתי מקצבת נכות והעבודות שלי הן הקרעים המועטים שיכולתי להרשות לעצמי".

**העבודות שלנו על פניו שונות מאוד וגם האופן שבו
אנחנו עוסקות בדברים: תמה חשופה מאוד ואני
מאוד נסתרת, אבל יש בינינו גם דומה. בתור בני אדם
אנחנו דומות ושונות. תמה מוחצנת ואני מופנמת,
אבל יש חיבור ועניין ורצייתי שתמה תלווה אותי"
אולה טימר קרבצ'נקו**

בגיל 38, אחרי עשורים של תלישות, נדמה שקרבצ'נקו עלתה סוף סוף על דרך בטוחה. מעמדה באוקראינה, שהצליחה להסדיר, יאפשר לה לבלות תקופות ארוכות יותר במדינה, לצד סבתה שהזדקנה ונחלשה וזקוקה להשגחתה. קרבצ'נקו בונה בימים אלו סטודיו ליד בית סבתה, שבו תוכל ליצור. היא מתכננת לחלק את חייה בין חיפה, שבה היא מתגוררת בשנים האחרונות, לאודסה, ולהקדיש את כל זמנה ומרצה לאמנות ולתערוכה הבאה.

תמה גורן, "בשעת דמדומים", 2020

"זה סמל ששאפתי אליו כל החיים וכל השנים הקשות האלה, שלא היה לי מקום לצייר, או פנאי לצייר, או נפש לצייר או מכחולים אפילו. זה המקום ששאפתי אליו. לעבוד, ליצור, לא לעבוד בניקיונות. עבדתי במה שיכולתי בשביל לשרוד, לא היתה לי השכלה. פרשתי בגלל שהייתי מבית קשה יום, אמא אמנית, בלי אבא, עולים חדשים, סבתא שלי עבדה בניקיון וניסתה לעזור לנו אבל היינו משפחה מאוד מאוד ענייה. מחלת הנפש שלי התפרצה בגיל מוקדם וזה מנע ממני ללמוד. אין לי 12 שנות לימוד, ואת הפרק החדש שלי, את הגלגול הטוב שלי, זיהמו וליכלכו בשש שנים קשות. אני מאמינה שאני מתחזקת והופכת למי שאני צריכה. אולי בגיל 40 אני אהיה אישיות בפני עצמי ויהיה לי הכל".

בינתיים זדורוב ממתין למשפט חוזר ויש שוב מי שמעלה את השם שלך.

"הסיפור הזה תפס מהחיים שלי יותר מדי אבל אני מנסה כמה שפחות לתת לזה להיכנס. אני מרגישה שזה כמו אונס, שמלבישים עלי משהו שהוא לא שלי. זדורוב, אני לא מכירה אותו ולא רוצה גם להכיר אותו. אני לא רוצה לשמוע את השם. זה נגס בחיים שלי יותר מדי, כמו עוד גברים שהיו בחיים שלי. אני לא מכירה אותו, אבל מבחינתי הוא והעורך דין שלו וכל הג'מעה, הם חלק מזה. הוא לא קשור אלי מעבר להיותו סמל שבשמו עושים בי פשעים ומחליא אותי שמחברים אותו איתו. די. זה משהו שהאנס שלי חיבר אותי אליו, די עם זה. למה שארצה בכלל קשר לזה?"

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

+ טלויזיה

+ אמנות

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ

ילדים ונוער

"אגדות מארץ עוד יותר רחוקה" של אולה קרבצ'נקו: תוספת נהדרת למדף ספרי הילדים

איור של אולה מתוך הספר

ספר האגדות שכתבה אולה טימר קרבצ'נקו, המוכרת יותר כא"ק מפרשת רצח תאיר ראדה, מרהיב ומלא דמיון. את סערת הנפש של המחברת מבטאים הציורים יותר מאשר הטקסט עצמו

[שלי קרן](#) [לעקוב](#)

10 במאי 2023

אם יש לכם בבית ילדה סקרנית ומלאת דמיון, "אגדות מארץ עוד יותר רחוקה" הוא תוספת נהדרת למדף הספרים שלה. אולה טימר קרבצ'נקו מעירה לחיים את ארץ האגדות שבדמיונה בצבעי מים עזים: הציורים מרהיבים, ההפקה ייחודית ומעודדת אינטראקציה עם הספר — חלק גדול מהיצירות הצבעוניות צפונות בתוך עמוד כפול ומקופל, שאותו יש לפתוח כדי לפרוש את מלוא תפארתו לפני שממשיכים בקריאה. הדבר מייצר הפסקות מתודיות, שמאפשרות לנו להתוודע בנחת לדמויות שמאכלסות את היצירה: נחש הזכוכית, מלך השדים חורש־רע, הצבי כוכב־עץ, המלכה הנוטה למות פרח־בר ועוד ועוד.

הנופים שבהם מתרחשות האגדות של קרבצ'נקו — המוכרת יותר בשם א"ק, מי שהתפרסמה על רקע פרשת רצח תאיר ראדה ועמדה במרכזו של הסרט התיעודי "צל כבד" — משרים תחושה נעימה של "לא מכאן": אין מדובר בחורש ישראלי מאובק, שבקושי אפשר להתגונן מהשמש בצילם של עציו הנמוכים. מעבי היער של קרבצ'נקו רוחשים סודות, העלווה שלהם סמיכה ומסתירה מאחוריה טירות עזובות, כניסות סודיות לארץ שדים של מטה, שועלים, ינשופים, ארנבים, עורבים, טורפים גדולים ושלל יצורים שמשגשגים בארצות חשוכות וקרות. אכן, ארץ עוד יותר רחוקה.

בדומה ליערות המזרח־אירופיים הללו, גם ביצת הספרות הישראלית דחוסה וסבוכה. האאוטסיידריות של קרבצ'נקו ביחס לחברה הישראלית, זו שהפכה אותה לכלי נוח כל כך בעבור יוצרי "צל של אמת" בדרך לתהילה בינלאומית, ניכרת גם בהקשר הזה. הקורא רק מרוויח מכך: קרבצ'נקו יודעת שעליה לעבוד קשה כדי לקנות לעצמה מקום, ובהתאם — הספר מהוקצע ומושקע מאוד, וניכר שגם עבודת עריכה מוקפדת נעשתה כאן. העברית עשירה ו"אגדתית", ובכל זאת, בתוך כל הימי־ביניים המיתיים הזאת, בואכה האחים גרים, משתלבת באופן טבעי גם לשון יום־יומית מעודכנת, שמעניקה לגיבורים — אפילו הרעים שבהם — ממד אנושי מעורר הזדהות, ומוסיפה לסיפור תנופה של הומור.

שלוש אגדות יש כאן, כשהחוט המקשר ביניהן הוא שרוך־רך, עכביש המתגורר בפינת תקרת חדרה של המספרת ומתנדב לטוות באוזניה אגדות שאותן תוכל לצייר. לעתים הוא אף מכבב בסיפור בעצמו, כמין טריקסטר חניני — מתכוון להרע ובסוף מתפכח ועושה את הדבר הנכון. הדיאלוגים שלו עם המחברת (המזדהה בשמה הפרטי, אולה) נלהבים, מחוצפים בדיוק במידה ומלאי הומור, באופן שבולט על רקע העלילות העגמומיות שהוא מספר — המסתיימות, על אף ההרס והאובדן שקרבצ'נקו אינה חוששת לעסוק בהם, בהצלה ובסוף טוב.

ניכר שקרבצ'נקו קיוותה לייעד את הספר גם למבוגרים, אבל כדי לנחול הצלחה בשדה הזה היה עליה לשלוח את ידה מעט עמוק יותר לתוך מצולות הנפש והדמיון. בבסיסן, שתי האגדות הראשונות — "אנה מממלכת הכוכבים" ו"שתי אחיות" — זהות: הן מספרות על ילדות יצירתיות, מלאות חיים, שציפורניים זרות חודרות מהעולם החיצון לפרוע את הקן החמים והמוגן שלהן ולחמוס את הזוהר שלהן לעצמן. בכך הן מתמקמות במסורת סיפורי כיפה אדומה ואימת הזאב הרע, אולי כניסיון של קרבצ'נקו להשיב לעצמה את קולה ולמחות על העוול שנעשה לה.

הסיפור השלישי, "נסיך העכבישים ונסיכת הפרפרים", נבדל מהן ומציג מעין מעשיית הרמן הסה, שבמסגרתה יש לזוז קצת כדי להבין שהדבר שחיפשנו והשתוקקנו אליו היה ממש מתחת לאף כל הזמן הזה, או אפילו — שלנו מראש. ההעתקה לממלכת החיות ביער העבות מעניקה לקו העלילה המוכר הזה חיות חדשה ומרעננת.

איור אולה טימר קרבצ'נקו מתוך הספר

סיפורי ילדים שמצליחים להתעלות מעל החלוקה המלאכותית של גיל ולגעת גם במבוגרים (או אף לעורר בהם תהיות פילוסופיות) לרוב מעיזים להביט ישירות אל האפילה שבפנים: להסכין עם כך שהרוח הוא לא עניין מוחלט שיש להשמיד, אלא חלק מורכב ואינהרנטי מהחיים. אי אפשר לדחוק אותו החוצה ממעגל האור של הילד אל שוליים מאוכלסים מבוגרים זרים וחורשי רע. צריך ללמוד לאמץ את הצל: מי שיתכחש לו רק יגרום לו לתפוח, להפוך מפלצתי ומפחיד יותר במחשכים. בתמורה להכרה בו, יפתח בפנינו הצל מרחבים של חיות, דימויים ויצירה — שבתורם יכולים רק להעשיר מעשיות מהסוג שקרבצ'נקו אורגת כאן.

המעמקים שקיימים בנפשה של המחברת — לחלק מהם נחשף הציבור בסרטים ובראיונות בהשתתפותה — מצליחים לקבל ביטוי מלא יותר בציורים הסוערים והמכשפים שיוצאים תחת מכחולה. חלקם מבהילים, שורצים טרנטולות ופינות אפלות (גם כשמדובר בביתן של הדמויות הטובות דווקא), אחרים קסומים ומפתים כציורי

דיסני — אם אלה לא היו סכריניים ומחושבים כל כך. נראה שקרבצ'נקו מרשה לעצמה לתעות בציור למחזות שהיא לא מגיעה אליהם בטקסט עצמו. אפשר לקוות שבספריה הבאים, אם יהיו כאלה, היא תעז לחתור עמוק יותר ולגעת באופל השוכן בפנים — ולא תסתפק בזה של הזולת.

אגדות מארץ עוד יותר רחוקה / אולה טימר קרבצ'נקו. עורכת:
שהם סמיט. הוצאת Parterre Projects
74 עמודים, 134 שקלים

[הצטרפו לקבוצת הפייסבוק של מוסף "ספרים" של "הארץ"](#)

לחצו לקבלת עדכונים בנושא:

+ ספרים

+ ספרי ילדים

הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל

© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ